

ВПП 2.4.1. Економічна діагностика

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Економічна діагностика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ЗВО СВО «Магістр» спеціальності «Економіка».

Предметом дисципліни є вивчення кількісної характеристики та якісної ідентифікації стану підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки:

Базується на курсах дисциплін загальноекономічної та професійної підготовки бакалавра спеціальності 051 «Економіка»

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Економічна діагностика» є формування системи знань, умінь і навиків щодо використання методичного апарату економічного діагностування для визначення стану підприємства.

1.2. Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Економічна діагностика» є засвоєння теоретичних та організаційних основ виробничо-господарської діяльності підприємств; обґрунтування передумов та факторів, що становлять істотний вплив на внутрішній економічний механізм кожного підприємства; узагальнення та систематизація знань в галузі оволодіння навичками здійснення економічної діагностики за різними напрямками для забезпечення ефективного управління підприємством; підготовка і обґрунтування конкретних практичних заходів для підвищення ефективності діяльності підприємств у конкретних умовах господарювання.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- види і зміст економічної діагностики;
- методи управлінської та фінансової діагностики,
- діагностики виробничого потенціалу;
- особливості організації і техніки оцінки ринкової вартості підприємства та діагностики його майна відповідно до норм чинного законодавства;
- методику визначення конкурентоспроможності підприємства та його продукції на ринку;
- ефективність системи економічної безпеки та корпоративної культури підприємства;

вміти:

- проводити діагностику конкурентного середовища підприємства;
- обирати і оцінювати стратегічну позицію підприємства на ринку та ступінь її привабливості;
- оцінювати стратегічне протистояння підприємств-конкурентів з використанням SWOT – аналізу та PIMS – аналізу;
- оцінювати конкурентоспроможність підприємства на ринку з використанням аналітичного та графічного методу;
- визначати чинники впливу на конкурентоспроможність підприємства; оцінювати конкурентоспроможність продукції підприємства, чинники її формування та обґрунтовувати напрямки її досягнення;
- оцінювати майно підприємства і зокрема розмір статутного фонду акціонерного товариства, що створюється в процесі приватизації;
- оцінювати цілісні майнові комплекси; аналізувати ефективність моделі управління підприємством;

- діагностувати загрозу банкрутства підприємству та обґрунтувати систему заходів щодо попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ;
- обґрунтувати ефективність виробничої програми підприємства та її ресурсне забезпечення;
- оцінювати ефективність виробничого потенціалу підприємства;
- аналізувати фінансові проблеми діяльності підприємства;
- здійснювати фінансову діагностику підприємства з використанням формалізованих та неформалізованих методів;
- аналізувати рівень економічної безпеки підприємства та визначати можливі ризики з метою їх ефективного управління;
- оцінювати корпоративну культуру на підприємстві та чинників, які впливають на її формування.

способи мислення:

- формування суджень – форми мислинневого відображення об'єктивної дійсності, яка полягає у ствердженнях наявності або відсутності ознак, властивостей або відносин у сфері діагностики діяльності підприємства;
- пропонування міркувань – низки пов'язаних суджень, спрямованих на те, щоб з'ясувати істинність якої-небудь думки у сфері діагностики діяльності підприємства, доведення її або заперечення;
- створення умовисновків – виведення з одного або декількох суджень у галузі діагностики діяльності підприємства нового;
- генерування понять – пізнання сутності предметів і явищ у межах економічної діагностики в їх істотних зв'язках та відносинах, узагальнення їх істотних ознак.

професійні, світоглядні і громадянські якості:

- здатність використовувати знання, вміння та навички для теоретичного та практичного освоєння проблем і перспектив господарської діяльності підприємства та планувати, організувати, реалізувати, презентувати відповідні наукові дослідження;
- ґрунтовні знання історичних засад розвитку теорії і практики діагностики діяльності підприємства, ідейних вчень класиків маркетингу, економіки, менеджменту, фундаментальних постулатів та парадигм, новітніх прогресивних тенденцій розвитку суб'єктів господарювання;
- ґрунтовні знання класичного та сучасного наукового інструментарію дослідження соціально-економічних явищ та процесів у господарській діяльності підприємства;
- здатність організувати та проводити економічні дослідження, використовуючи сучасну методологію та інформаційні технології;
- здатність застосовувати одержані знання з різних предметних сфер економічної діагностики для формулювання нових теоретичних трактувань і положень, практичних адресних рекомендацій і пропозицій;
- здатність виявляти та розуміти причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами та процесами у господарській діяльності підприємства, ідентифікувати та оцінювати чинники впливу;
- ґрунтовні знання особливостей, інструментарію, новітніх напрямків економічних досліджень та здатність формувати ефективну діяльність суб'єктів господарювання.

морально-етичні цінності:

- сформулювати уявлення про моральні цінності людини;
- здатність висловлювати своє судження про роль і значущість моральних цінностей у житті людини;
- формувати вміння щодо аналізу мотивів та вчинків людей, моделювати та розв'язувати ситуації, пов'язані з виконанням професійних обов'язків у колективі;
- розвивати почуття відповідальності за свій вибір та наслідки вчинків;
- виховувати самостійність, волю, моральність.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин 4 кредита ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Діагностика конкурентного середовища підприємства.

Методичні особливості проведення діагностики галузі. Зміст та інформаційна база дослідження. Первинна та вторинна інформація. Алгоритм проведення дослідження за методикою М. Портера. Порядок проведення діагностики. Визначення профілю галузі.

Основні сили конкуренції за М. Портером. Оцінка інтенсивності суперництва на «центральному рингу»; чинники інтенсивності. Потенційні конкуренти, аналіз імовірності входження в галузь. Економічні можливості постачальників ресурсів і покупців (споживачів) продукції галузі.

Тема 2. Оцінювання стратегічного протистояння підприємств – конкурентів.

Сутність та зміст поняття стратегічного протистояння підприємств в конкурентному середовищі. Визначення критеріїв оцінки ступеню протистояння підприємств-конкурентів на визначеному ринку (ринковому сегменті). Методи і моделі оцінки протистояння підприємств-конкурентів. Роль економічної діагностики в підвищенні стійкості підприємства на визначеному ринку (ринковому сегменті). Створення ефективної стратегії протистояння підприємства конкурентам в структурованому ринковому середовищі.

Оцінка конкурентних позицій підприємств – основних суперників. Карта стратегічних груп як основний діагностичний спосіб визначення конкурентних позицій суперників. Вибір стратегічних змінних. Оцінка результатів побудови. Аналіз найближчих конкурентів; майбутні цілі й поточна стратегія, припущення і можливості.

Порівняльна діагностика конкурентоспроможності підприємств-суперників. Методичні підходи до порівняння суперників, використання провідних чинників успіху в галузі. Процедура оцінки. Особливості оцінки вагомості чинників. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності: переваги й недоліки.

Тема 3. Діагностика конкурентоспроможності підприємства та його продукції.

Конкурентоспроможність підприємства: сутність, проблеми визначення й оцінки. Поняття конкурентоспроможності підприємства. Еволюція поглядів щодо джерел конкурентних переваг. Оцінка конкурентоспроможності підприємства за М. Портером. Ринкова конкурентоспроможність.

SWOT-аналіз підприємства. Загальна оцінка методичного підходу. Перелік і характеристика чинників, що визначають сильні та слабкі сторони підприємства, можливості й загрози. Напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Конкурентоспроможність продукції: сутність і особливості оцінки. Основні аспекти визначення конкурентоспроможності продукту: корисність, ціна споживання та здатність пропозиції. Особливості оцінки конкурентоспроможності продукції порівняно з конкурентоспроможністю підприємства. Інформаційна база оцінки.

Процедура оцінки конкурентоспроможності продукції. Основні етапи оцінки, завдання кожного з них. Особливості вибору аналогів та базових зразків. Склад ціни споживання. Інтегральна оцінка конкурентоспроможності виробу.

Тема 4. Діагностика потенціалу підприємства та його виробничої програми.

Сутність, зміст та основні складові елементи виробничого потенціалу підприємства. Особливості оцінки виробничого потенціалу підприємства. Ресурсне обґрунтування виробничо-господарської діяльності підприємства. Роль економічної діагностики в підвищенні збалансованості виробничої програми підприємства та формуванні «портфелю замовлень».

Оцінка потенціалу підприємства за окремими різновидами ресурсів (трудовий, капітальний, інформаційний, науковий) та їх поєднань у техніко-технологічних системах виробництва продукції. Статичний та динамічний підходи до оцінки потенціалу

економічної організації. Метод кращих показників для оцінки наукових інновацій і нововведень. Напрямки удосконалення виробничого потенціалу підприємства.

Виробнича програма підприємства та порядок її розробки. Методи проектування виробничої програми: структуризації цілей, аналогій, організаційного моделювання (у тому числі імітаційного), блоковий, експертно-аналітичний, нормативний, параметричний, аналітично-розрахунковий, графоаналітичний, математико-статистичний.

Система показників оцінки виробничої програми та їх взаємозв'язок. Діагностика використання трудових та матеріальних ресурсів. Ресурсне обґрунтування виробничої програми підприємства.

Тема 5. Оцінка вартості підприємства як цілісного майнового комплексу.

Задачі оцінки: фіскальна, захисту прав власності. Основні методичні підходи до ринкової оцінки підприємства як цілісного майнового комплексу, що приносить дохід; їх загальна характеристика.

«Дохідні» методи оцінки майна. Метод капіталізації доходу, сфера його раціонального використання. Показники чистого прибутку й грошового потоку як основа оцінки. Проблеми використання методу: визначення чистого доходу й вибір ставки дисконтування.

Метод дисконтування майбутнього доходу. Проблеми прогнозування грошових потоків, їх розв'язання. Модель CAPM і обчислення ставки дисконтування. Ринкові порівняння і аналогова оцінка підприємства.

Тема 6. Управлінська діагностика.

Сутність управлінської діагностики та організація її проведення. Управлінська діагностика як особлива дослідницька діяльність. Систематизація інформації для дослідження.

Діагностика структури управління та якості управлінських рішень. Ознайомлення з формальною організаційною структурою, визначення її типу. Оцінка відповідності оргструктури стратегії підприємства. Оцінка параметрів: гнучкості, надійності, оперативності, якості рішень.

Оцінка зв'язків підприємства із зовнішнім середовищем. Основні контрагенти підприємства, оцінка взаємозв'язків. Оцінка загальних результатів діяльності підприємства. Критерії і показники, що використовуються для загальної діагностики системи менеджменту підприємства. Загальна ефективність діяльності як ступінь досягнення цілей. Інформаційні технології та оцінка ефективності їх використання.

Тема 7. Фінансова діагностика.

Основні моделі фінансової діагностики, їх характеристика. Дескриптивні, предикативні і нормативні моделі фінансової діагностики, їх сутність, особливості і сфера використання. Методичні проблеми дескриптивних моделей. Побудова системи аналітичних коефіцієнтів, методика їх обчислення і способи оцінки. Предикативні моделі у прогнозуванні майбутнього фінансового стану.

Система показників фінансового стану підприємства. Діагностика за показниками ліквідності, фінансової стійкості, обіговості, рентабельності. Використання програмних комп'ютерних продуктів для оцінки фінансового стану підприємства. Життєвий цикл підприємства і тенденції у значеннях певних груп показників фінансового стану.

Інтегрована оцінка фінансового стану підприємства. Процедури синтезування одиничних та групових показників, способи їх оцінки. Різноманітність підходів до оцінки фінансового стану з урахуванням специфіки замовника. Використання середньозважених величин з урахуванням їх значимості.

Методичний апарат діагностування економічної безпеки. Прямі та непрямі ознаки порушення підприємством зони безпеки. Ідентифікація поточної зони функціонування підприємства. Методи оцінки економічної безпеки за результатами фінансової діагностики. Якісні характеристики стану безпеки (небезпеки), їх бальна оцінка.

3. Рекомендована література

Основна

1. Афанасьєв М.В. Економічна діагностика: [навчально-методичний посібник] / М.В. Афанасьєв, Г.В. Білоконенко. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2007. – 296 с.
2. Гетьман О.О. Економічна діагностика: [навчальний посібник] / О.О. Гетьман. – К.: КНЕУ, 2007. – 307 с.
3. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств: [навчально-методичний посібник] / О.І. Гадзевич. – К.: Кондор. – 2004. – 180 с.
4. Євдокимова Н.М. Економічна діагностика: [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни] / Н.М. Євдокимова. – К.: КНЕУ, 2006. – 110 с.
5. Єлисеєва О.К. Економічна діагностика в управлінні виробничо-економічними системами (статистичний аспект): [навчальний посібник] / О.К. Єлисеєва. – Д.: Наука і освіта, 2006. – 292 с.
6. Костенко Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: [навчальний посібник] / Т.Д. Костенко. – Київ, 2007. – 400 с.
7. Костенко Т.Д. Економічна діагностика: [практикум] / Т.Д. Костенко. – Київ, 2007. – 186 с.
8. Косянчук Т.Ф. Економічна діагностика: [навчальний посібник для студентів ВНЗ] / Т.Ф. Косянчук, В.В. Лук'янова, Н.І. Майорова, В.В. Швид. – Л.: Новий світ-2000, 2007. – 449 с.
9. Швиданенко Г.О. Бізнес-діагностика підприємства: [навчальний посібник] / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко. – К.: Кондор, 2004. – 180 с.

Допоміжна

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: [навчальний посібник] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2013. – с. 624
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / І.М. Бойчик. – К.: Атіка, 2007. – 528 с.
2. Верба В.А. Проектний аналіз: [Підручник]. / В.А. Верба, О.А. Загородніх – К.: КНЕУ, 2000. – 322 с.
3. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: [монографія] / за заг. ред. А.Е. Воронкова. – Х.: ІНЖЕК, 2008. – 520с.
4. Гевлич Л.Л. Стратегічна діагностика підприємства: [монографія] / – Донецьк: Юго-Восток, 2007. – 199 с.
5. Гетьман О.О. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / О.О. Гетьман. – К.: ЦУЛ, 2006. – 488 с.
6. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: [Навч. посібник.] / Л.С. Кобиляцький. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
7. Дикань В.Л. Діагностика фінансового стану підприємства: [навчальний посібник] / В.Л. Дикань, А.С. Козинець, В.Є. Упир. – Х.: УкрДАЗТ, 2007. – 150 с.
8. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2000. – 528 с.
9. Примак Т.О. Економіка підприємства: [навчальний посібник] / Т.О. Примак. – К.: Вікар. – 2001. – 179 с.
10. Руснак П.П. Економіка підприємства: [підручник] / П.П. Руснак. – Біла Церква, 2003. – 256 с.
11. Сахарцева І.І. Ризики економічної діагностики підприємства: [навч. посіб.] / І.І. Сахарцева, О.В. Шляга; за ред І.І. Сахарцевої. – К.: Кондор, 2007. – 285 с
12. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: [навч. посіб.] / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. – К.: Політехніка, 2004. – 200 с.
13. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності

- підприємства: [монографія] / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2002. – 192 с.
14. Управління проектами / [Бутенко Л.П., Загородніх О.А., Ліщинська В.В.] – К.: Київ. нац. екон. ун-т, 2003. – 231 с.
  15. Шваб Л.І. Економіка підприємства: [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів] / Л.І. Шваб. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.